

CAVİT BİNBAŞIOĞLU

**Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü
Pedagoji Bölümü Asistanı**

ÖĞRETİM METODU VE UYGULAMA

— Genişletilmiş Üçüncü Baskı —

İlköğretmen Okullarının son iki sınıfında okutulan «Öğretim Metodu ve Uygulama» dersi programına göre hazırlanmıştır. Bu dersin yardımcı kitabıdır. Kitapta, öğretimin hazırlanmasından değerlendirilmesine kadar olan bütün safhalar, uygunlanmış örnekler üzerinde ve şekillerle gösterilmiştir.

Kardeş Matbaası — Ankara

1 9 6 3

Ö N S Ö Z

Bu kitabımı, ilköğretmen okullarının «Öğretim Metodu ve Uygulama» dersi programına göre hazırladım. 1952 de 5. M. Eğitim Şûrasının kabul ettiği bu programın öğretim metodu ve uygulama dersi ile ilgili kısmı, kanaatimce çok iyi hazırlanmıştır. Bu program, en son görüşlere göre düzenlenmiştir. Bugüne kadar, belli ve programa uygun ders kitabı bulunmadığından, bu dersin öğreniminde, öğrenciler çok sıkıntı çekmektedirler. Öğrencilerin —programa uygun bilgileri veren— bir kitaba ihtiyaçları vardır. İşte bu kitap, böyle bir ihtiyaçtan doğmuştur. İlköğretmen okullarındaki dört yıllık denemelerimin mahsulüdür.

Kitapta, her bir konu: 1) **Amaç**, 2) **Çalışma ve Araştırma Soruları**, 3) **Açıklamalar**, 4) **Bibliyografya** kısımlarına ayrılmıştır. Bazı konuların sonunda da **Ödev** vardır. Burada en önemli kısım, **Çalışma ve Araştırma Soruları**dır. Bunlar, konunun, öğrencinin kendi kendine öğrenimine yardım edecek şekilde düzenlenmiştir. Yakından uzağa, kolaydan zora, müşahhasan mücerrete gibi öğretim prensiplerine uygundur. Konu ile ilgili olarak öğrencilerin kendi denemelerine de sık sık müracaat edilmiştir.

Çalışma ve araştırma soruları, aynı zamanda, konunun ana hatlarını teşkil etmektedir. Öğrenci, kendi denemelerine ve bibliyografyadaki veya bulabileceği diğer eserlere müracaat ederek bu sorulara tam cevap verdiği zaman, konusunu öğrenmiş olacaktır. Öğrenci, elbette ki sadece bu sorularla yetinmez; çalışırken hatırına gelen soruları da bunlara ekler. **Bu sorular, öğretim esnasında meydana getirilecek müsbet eserin «çerçevesi»dir.** Tıpkı, fennî kovandaki sun'î petek gibi. Bibliyografyadaki eserlerle öğrencinin bulacağı diğer eserler ve kaynak şahıslarının bal yapmasına yardım eden çiçek ve diğer tabiat kaynakları gibi, öğrencinin müsbet eser çıkarmasına yarıyan malzemelerdir. Öğrenci, arı gibi çalışma alışkanlığını kazanacak, öğretmen de arıcı gibi, bu esnada, ona yardım edecektir. Buna, kelimenin tam anlamı ile, «rehberlik» diyebiliriz.

Öğretim esnasında, öğrenciler, bu çalışma sorularına cevap ararken çalışmayanları ikaz etmek, çalışanları uygun şekilde takdir etmek, yanlış anlaşılan kısımları açıklamak, şüphesiz ki, öğretmen arkadaşlara düşmektedir.

Öğretim çalışmalarımızı, konuya göre, ferdî, grup ve sınıf çalışması şeklinde yapabiliriz. Ferdî veya grup çalışması, öğretimin uygulandığı asıl etkinliktir. Sınıf çalışması, bunların sonunda, tartışma şeklinde yapılır ki bu, öğretimin pekiştirilmesi veya bir çeşit değerlendirilmesidir. Çalışma ve araştırma soruları ile problemler, teker teker bu esnada ele alınır, tartışılır, yanlış öğrenilen kısımlar olmuşsa düzeltilir. (Bunun tekniği, bu kitapta **Verimli Çalışma Yolları** başlığı altında incelenmiştir. Öğrenciler, daha ilk derslerde, bunu yaparak ve yaşayarak öğrenmelidirler.) Öğrenciler, bu metoda alışkın olmadıklarından, ilk zamanlarda pek verim alınmaz gibi görülür; fakat bir müddet sonra, endişe ortadan kalkar ve öğretim, zevkli bir hale girer.

Öğrenciler, ferdi ve grup çalışmalarını, küçük bir kâğıda, kısa kısa ve madde madde not tutarak yaparlar. Bu, yüzüne bakınca, fikri ifade edebilecek gibi tesbit edilir. Tartışma esnasında eksikliklerini tamamlarlar. Sonra, plâna göre, konuyu kendi kendilerine zihnen veya yazı ile yeniden tertip ve düzene sokarlar. Bunda da kısa ve öz prensibine uyulur. Kitabın «Açıklamalar» kısmı, bu esnada onlara yardım eder. Bu kısım, öğrencinin, kendi kendine bireşim yapmasına yardım edecektir. Bunlar, soruların cevaplarını, öğrencinin akıl yürüterek kendi kendine bulmasına yardım edecek şekilde hazırlanmıştır. Öğrenciler, bu kısmı daha önce okurlarsa başka kaynaklara müracaat etmiyebilirler. Bundan sakınılması lâzımdır. «Açıklamalar», aynı zamanda, öğrencilere buldukları bilgileri kontrol etmek imkânını da verecektir.

«İlkokul Derslerinin Amaçları ve Açıklamaları», —programa göre— İlkokul Programı'ndan takip edilerek işleneceği için, «Açıklama» yapılmamış, sadece «sorular» ve «bibliyografya» ile yetinilmiştir. Konuları müşahhaslaştırıcı bir vasıta olarak kitaba bazı şematik resimler de konulmuştur. Ayrıca, bölüm sonlarındaki boşluklar, Bolu Erkek Öğretmen Okulu resim öğretmeni ressam Osman Z. Oral arkadaşımızın meslekî çalışmalarımızla ilgili birkaç resmi ile kıymetlendirilmiştir. Bu sebepten, bunlarda konuya uygunluk aranmamalıdır...

Öğrencilerin öğretimde etkin (faal) olmaları fikri, artık herkesçe kabul edildiğinden, burada, bunun üzerinde, uzun uzadıya durmayı lüzumsuz buluyorum. Bu kitabın, aktif öğretim anlayışına uygun olarak hazırlanmış metot kitapları arasında kendi yerini almasını temenni eder, aziz meslektaşlarıma ve kıymetli öğretmen adaylarımıza uygulamalarında başarılar dilerim.

Bolu, 21.Ocak.1959

Cavit BİNBAŞIOĞLU

ÜÇÜNCÜ BASKI İÇİN

Meslekî eserler için kısa sayılabilecek bir zamanda kitabın üçüncü baskısını yaptırmanın sevinç ve heyecanını duyuyorum. Kitaba gösterilen bu değerli ilgi-den dolayı aziz meslektaşlarıma derin teşekkürlerimi sunarım.

Bu baskıda kitap, yeniden gözden geçirilmiş, müphem kalan noktalar açıklanmıştır. Kitabı okutan meslek dersleri öğretmeni arkadaşlarımızın, öğrencilerin çevrelerinde bol kaynak kitap bulamamaları karşısında yaptıkları tekliflere uyarak hemen her dersin «açıklamalar» kısmı biraz daha genişletilmiş, fakat gene de kitaba hâkim olan görüş ve metot dışına çıkılmamıştır.

Zira, yazar, asıl öğretim veya eğitimin, öğrenciye kuru bilgi ezberletme yerine, öğrencinin anlayışında ve davranışında değişiklik meydana getirme işi olduğuna inanmaktadır: Daha az ve öz bilgi, fakat daha çok uygulama. Ayrıca ilk baskılarından farklı olarak her dersin sonuna, cevaplandırılması gereken «Tartışma Soruları ve Problemler» eklenmiştir. Bu arada, konuyu daha iyi açıklamak için, bazı şema ve resimler, yeni şekle sokulmuştur.

Aziz meslektaşlarıma tekrar teşekkür eder, başarılar dilerim.

Ankara, 1.Ağustos.1963

Cavit BİNBAŞIOĞLU

İ Ç İ N D E K İ L E R

	Sayfa
Önsöz	3—4
I — Öğretim Kavramı ve Öğretimin Özellikleri	5—8
II — Öğretimin Oluşu ve Amaçları	9—14
III — Metot Kavramı ve Öğretimde Metot	15—18
IV — Metot ve Öğretmen	19—28
V — Öğretim İşi ve Öğrenci	29—44
VI — Okulun, Desliklerin, İşliklerin, Kitaplıkların ve Bahçenin Öğretim İçin Hazırlanması	45—49
VII — Okul Çevresinin Öğretim İçin Tanınması	50—55
VIII — İlkokulun Çalışma Araç ve Gereçleri	56—58
IX — İlköğretimin Amaçları, Demokratik Eğitimin Esasları	59—60
X — Öğretim Programları ve Sistemleri	61—69
1. Toplu Öğretim Sistemi	62—65
2. İlgili Merkezleri Sistemi (Dekroli Sistemi)	65—66
3. Platon Plân	66—66
4. Dalton Plân	66—68
5. Winnetka Sistemi	68—69
XI — İlkokul Programı ve Özellikleri	70—72
XI — Millî Eğitimin Amaçları	73—76
XII — İlkokulun Eğitim ve Öğretim İlkeleri (Programa Göre) ve Başlıca Öğretim İlkeleri	77—82
1. Çocuğa, görelilik ilkesi	80—80
2. Bilinenden bilinmiyene	80—80
3. Somuttan Soyuta	80—80
4. Yakından Uzağa	80—80
5. Ayanilik	80—82
6. Ekonomik İlke	82—82
XIII — İlkokulda Okutulan Dersler ve Birleştirilmiş Sınıflarda Öğretim Esasları	83—85
XIV — Haftalık Ders Dağıtım Cetveli	86—88
XV — Yıllık Plân ve Hazırlanması	89—92
XVI — Ünite Plânı ve Hazırlanması	93—95
XVII — Günlük Plân ve Hazırlanması	96—106
XVIII — Ünite Kavramı, Toplu Öğretim Sistemi, Proje Metodu	107—109
XIX — İş Prensibine Dayanan Öğretim (Yaparak ve Yaşıyarak Öğrenme)	110—117
XX — Çocuğa ve Çevreye Göre Öğretim	118—118
XXI — Aynı Sınıftaki Çocukların Ferdî Özellikleri ve Öğretim ...	119—120

XXII — İlkokul Derslerinin İşlenişinde Çeşitli Metotlar	121—139
1. Gözlem, Deney, Yaparak ve Yaşıyarak Öğrenme	121—123
2. Anlatma Metodu, Soru, Öğretmen ve Öğrenci Soruları ...	123—125
3. Problem Çözme Metodu (Endüksiyon, Dedüksiyon, Analiz, Sentez)	125—126
4. Verimli Çalışma Yolları	126—133
5. Motif, İlgi ve Bunlardan Faydalanma Tekniği	133—135
6. Ödev ve Çeşitleri, Düzeltme Şekilleri	135—136
7. Müşahhas Öğretim ve Gösterme Yolları	136—137
8. İfade ve Çeşitleri	137—137
9. Metinlerden Faydalanma Tekniği (Ders Kitapları, Yardımcı Kitaplar, Dergi, Gazete ve Sözlükler)	138—139
XXIII — İmtihan Şekilleri (Not Verme ve Öğrenci Başarısını Objektif Olarak Değerlendirme)	140—157
1 — Öğretimin değerlendirilmesine esas olan ilkeler	140—142
2 — Öğretimin değerlendirilmesiyle ilgili teknikler	142—142
3 — Öğrencilere soruyu nasıl sorabilirsiniz?	142—142
4 — Objektif soru çeşitleri (Testler)	142—143
5 — İyi bir testin genel özellikleri	143—143
6 — Testlerin çeşitleri ve özellikleri	144—144
7 — Sınıf testini nasıl hazırlayabiliriz?	145—146
8 — Test'imizi nasıl uygulayabiliriz?	146—146
9 — Test'imizi nasıl puanlayabiliriz	146—147
10 — Test puanlarını not'a nasıl çevirebiliriz?	147—150
11 — Öğrencinin öğretim sırasında yaptığı «iş» veya «eser» leri nasıl değerlendirebiliriz?	150—150
12 — Öğrenilenlerin hayatta uygulanışını nasıl tesbit edebiliriz?	150—151
13 — Öğrencinin başarısını nasıl değerlendirebiliriz?	151—152
14 — Öğretimin sonucunu nasıl değerlendirebiliriz?	152—152
15 — Ünitenin değerlendirilmesi ile ilgili bir test örneği	153—154
16 — Test sonucunda puanların dağılımını gösteren bir örnek	154—154
17 — Test puanlarını not'a çevirme şekli	154—154
18 — Soru tahlili ve sonucu	154—155
19 — Öğrenciyi tanıma ve değerlendirme	155—157
XXIV — İlkokul Programına Giren Derslerin Amaçları, Açıklamaları ve Ders Konuları	158—172
I — İlk Okuma - Yazma (Alfabe) Öğretimi	158—159
II — Hayat Bilgisi Öğretimi	160—160
III — Tarih Öğretimi	160—162
IV — Coğrafya Öğretimi	162—162
V — Yurttaşlık Bilgisi Öğretimi	163—163
VI — Tabiat Bilgisi Öğretimi	163—163
VII — Din Bilgisi Öğretimi	164—164
VIII — Aile Bilgisi Öğretimi	164—164
IX — Aritmetik Öğretimi	164—166
X — Geometri Öğretimi	166—166

XI — Okuma Öğretimi	166—167
XII — Sözlü ve Yazılı İfade (Tahrir) Öğretimi	167—168
XIII — İmlâ Öğretimi	168—168
XIV — Dil Bilgisi Öğretimi	168—169
XV — Resim - İş Öğretimi	169—169
XVI — Yazı Öğretimi	170—170
XVII — Müzik Öğretimi	170—171
XVIII — Beden Eğitimi Öğretimi	171—171
XIX — Tarım - İş Öğretimi	171—173

EK : I

Staja Çıkış	173—173
-------------------	---------

EK : II

1958 - 59 Ders Yılı Bolu Erkek İlköğretmen Okulu Son Sınıf Öğrencileri İçin Staj Çalışma Programı ve Açıklamaları	174—178
İçindekiler	171—172